Nå vaker ørreten over setervollene i Innerdalen

Av JAN IVAR KOKSVIK

For den som ikke er kjent med saken, ser nok overskriften til denne artikkelen meningsløs ut. Men den er faktisk ikke det.

Innerdalen som det har stått så mye strid om, er nå neddemt og Innerdalsvatnet, som magasinet skal hete, er et faktum.

Dermed er oppmerksomheten og interessen rettet mot nye forhold. Blant disse står Innerdalsvatnets framtid som fiskevatn sentralt.

Når magasinet er fullt, vil det få et areal på 6,3 km^2, være ca. 8 km langt og 48 m dypt. Det kan tappes ned 35 m, og vanndekt areal vil da være 1,7 km^2. 4,6 km^2 sjøbunn vil således årlig kunne tørrlegges, og vannstandsfluktasjonene vil gi alt liv betingelser fjernt fra en naturlig innsjø.

Men la oss først se litt på de naturgitte forhold før neddemmingen tok til våren 1982. I magasinområdet er Innerdalen karakterisert av svært flat dalbunn, opptil 800 m bred, og med tverrprofil som viser skarp knekk mot dalsidene. På den vel 6 km lange strekningen fra damstedet og opp til samløpet mellom Inna og Elsåa stiger dalen bare 4 m. Inna rant svært rolig og dannet mange steder slangebuktninger eller meandre i den flate dalbunnen. I gamle avsnørte elveløp fantes små stillestående vannlokaliteter, såkalte kroksjøer. Dalen var kjent for sin høye naturlige planteproduksjon og sjeldent artsrike flora. Den kalkrike berggrunnen i området ga et godt utgangspunkt også for produksjonen i vatn. I Inna og tilløpsbekkene var det ørret, men bestanden var lite undersøkt.

I juli 1982 ble det igangsatt fiskeribiologiske undersøkelser i magasinet. Vannstanden var da ved kote 800, 13 m under fullt

Ørreten var feit og fin i Innerdalsvatnet sommeren 1982. (Jan Ivar Koksvik)

Fra litt avstand ser Innerdalsvatnet både vakkert og naturlig ut. Bildet er tatt sørover mot Falkberget i juli 1982. *(Jan Ivar Koksvik)*

magasin. I første omgang skulle behovet for utsetting av fisk vurderes, men undersøkelser av utviklingen i ulike typer reguleringsmagasin har også stor vitenskapelig interesse. Undersøkelsene bekostes av kraftverkene i Orkla (KVO) og utføres av Laboratoriet for ferskvannsøkologi og innlandsfiske ved Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet.

Det var på forhånd gjengs oppfatning blant folk at det måtte bli langt mellom ørretpinnene i magasinet når elvebestanden skulle fordeles på det store sjøarealet. Med erfaring fra andre demningsmagasin visste vi imidlertid at en kunne få seg overraskelser i så måte.

Etter hvert som prøvegarna gikk i sjøen og ble observert hengende mellom einerbusker og grønne vier- og bjørkekjerr, ble det vel likevel litt fjernt å tenke seg at de skulle gi noen særlig fangst. Det var liksom mer de gode rypebiotopene i Innerdalen en så nede i vatnet enn tradisjonelle ørretstandplasser.

Et gammelt framskap lå og drev mellom kvist og kvas inne i ei vik. Ellers var alle spor etter de elleve setrene i magasinområdet borte.

Atskillig annerledes kunne det fortone seg på nært hold under neddemmingen sommeren 1982. *(Jan Ivar Koksvik)*

Rart var det likevel å ta planktontrekk over Frenstadsetra og hente opp vatn til kjemiske analyser fra 25 meters dyp over Sørvangen. Men det var ikke slike følelser det her skulle skrives om.

Det var fisken. Og fisk viste det seg å være i Innerdalsvatnet, i store mengder. Igjen måtte vi bare la oss imponere over hvor mye fisk små elver og bekker egentlig kan huse. I dette tilfellet var ingen tjern eller vatn neddemt, og innvandring fra ovenforliggende fiskevatn må ha vært beskjeden. Likevel var garnfangstene, nesten uansett hvor det ble fisket i det store magasinet, langt bedre enn i de fleste naturlige sjøer.

Som forventet viste konisjonsanalyser av fisken at næringsforholdene var usedvanlig gode under oppdemmingen. En del av fiskene, sannsynligvis de som hadde stått lengst nede i elva og således var blitt introdusert for det nye miljøet og mattilbudet først, var eksepsjonelt runde og feite.

Hvordan kan så landområder når de blir satt under vann gi så mye bedre næringsbetingelser for fisken enn naturlig sjøarealer? Under

Nordover Innerdalen fra Falkberget før neddemming. Frengstadsetra midt på bildet, Nordvangen til høyre. (Asbjørn Moen)

neddemmingsfasen er det først og fremst jordbunnsorganismer som kommer fisken til gode ved at de kryper ut når det trenger vatn inn i gangene deres. God jord med meitemark vil være spesielt gunstig. Og slik var det uten tvil i de rike løvskogsliene i Innerdalen. Analyser av fiskens mageinnhold i juli viste at omlag 65% bestod av meitemark. Mye av fisken var så proppet med mark at den formelig tøt ut av kjeften på dem.

Neddemming fører dessuten til utvasking av næringssalter fra grunnen. Dette kommer raskt planktonorganismene i vatnet til gode, først de mikroskopiske frittsvevende algene og så bl.a. plankton-krepsdyrene som beiter på algene. Disse krepsdyrene som med det blotte øye kan sees som små knappenålshoder som spretter omkring i vatnet, kan være meget viktig næring for fisk. De inneholder dessuten karotenoider som gir kjøttet hos enkelte av laksefiskene den delikate rødfargen.

Utviklingen av planktonkrepsdyrene gikk usedvanlig raskt i Innerdalsvatnet, og et stort artsutvalg etablerte seg i løpet av

Innerdalsvatnet mot nord fra utsiktsplass øst for Falkberget, juli 1982. (Jan Ivar Koksvik)

sommeren 1982. Det antas at de små dammene og pyttene langs Inna må ha hatt en rik krepsdyrfauna. Med et stort eggantall og generasjonstid på under 2 uker har mange av artene forutsetninger for meget rask bestandsutvikling, og først i september hadde de mest attraktive artene for fisk nådd en tetthet på ca. 10 individer pr. liter i de øvrige vannlag.

Nå er det slik at ørreten vanligvis ikke utnytter planktonkrepsene i noen særlig grad. Hadde det imidlertid vært røye i systemet, ville den ha hatt spesielt gode næringsforhold.

Under normalt gode næringsbetingelser vokser ørreten omlag 5 cm i året fram til kjønnsmodning. I Innerdalsvatnet var tilveksten for en del av fisken i 1982 hele 10 cm.

De gode næringsforholdene og den raske veksten en får hos fisken under etablering av kunstige reguleringsmagasin omtales som demmingseffekt. Dette er en korttidseffekt, avhengig av hva slags arealer som blir neddemt, reguleringshøyder osv. Så er det bare spørsmål hvordan det vil gå med fisken i Innerdalsvatnet.

Høsten 1982 manglet det ennå noen meter på at magasinet skulle være fullt. Det betyr at nytt land vil bli satt under vatn også sommeren 1983. Fisken vil fortsatt få gode næringsbetingelser, og på grunnlag av størrelsesfordelingen vil jeg anta at en god del fisk vil bli mellom ett og to kilo, mens fisk mellom halvkiloet og kiloet vil bli vanlig.

Når det gjelder produksjon av ørret på litt lengre sikt, ser det nok dessverre ikke særlig lyst ut. Den store reguleringshøyden (35 m) vil bety at en permanent næringsfauna vil få problemer med å etablere seg, grunnet tørrlegging og erosjon av bunnen. Og det er først og fremst på bunnen i gruntvannssonen at ørreten finner mat. Blant næringsdyrene er det bare noen få spesialister som makter å tilpasse seg de ekstreme forholdene.

De frittsvevende planktonorganismene vil derimot klare seg mye bedre, og i reguleringsmagasin med planktonspisende fiskearter kan de gi grunnlag for høy fiskeproduksjon i mange år etter regulering. Dette er f.eks. en viktig årsak til at Nesjøen i Tydal fremdeles 12 år etter neddemmingen har et meget godt røyefiske, mens ørreten så å si ble borte etter 3-4 år.

En gledelig ting blant de dystre spådommer når det gjelder ørretens framtid i Innerdalsvatnet er at det planlegges å bygge en terskel i et smalt sund i den sør-østlige delen av magasinet. Hensikten med dette er å unnta et basseng på ca. 60 ha fra nedtapping. En vil således her få et kunstig vatn med stabil vannstand, og dette bør kunne bli et godt ørretvatn, også på sikt - til glede for fiskeinteresserte når hovedmagasinet utarmes.

Med Broderfolket i Trollheimen!

Av ÅSHILD SVENKE

Sommeren -82 skulle vi endelig få gjennomført planene om rundtur i Trollheimen. For én norsk på kjente og kjære trakter, for de fem svenske på nye og spennende områder.

Ankomst lørdag til Gjevilvatnet i et helt utrolig vær som man bare har drømt om - fjellene speiler seg vidt utover. Samling foran hytta etter hvert som vi kommer inn fra syd og øst og nord, og den velkjente kribling i bena etter å starte opp innfinner seg også straks. Rømmegrøten smaker oss, best å legge inn så man får overskudd å gå på i morgen! Velkomstsamling på «Gullkysten» om kvelden ved blikkstille vann, ikke til å tro at vi endelig er her. Fem svensker overnatter i telt der, mens det norske mindretall rusler opp til hytta etter å ha vært på reisefot siden kl. 3 natt.

Et spent morgengløtt ut på været søndag. Noe grått og skodde omkring Okla, men fint gråvær. Teltliggerne møter også med utmerket appetitt til en bedre frokost. Bevilger oss en rolig stund ved stueveggen etterpå før vi legger ut på turens første etappe. Til Jøldalen skulle vi ha godt om tid i dag. Forsøker en liten haik med traktor opp seterveien, men lykkes dårlig. Seks par ben og fem vandrerstaver får nok gjøre jobben selv - det var jo også meningen.

Som vanlig blir det mere klær i sekken etter hvert oppover liene, intet å si på temperaturen. Fremover langs Tyrikvamfjellet går det ikke fort - botanikere og fotografer i følget haster aldri forbi interessante funn. Over skoggrensen en liten rast, fluene blir borte i en lett luftning. Blåhø ruver forlokkende rett imot, men ikke i år nei. Nye fjell dukker opp og kontrolleres at de er plasert riktig på kartet - bare Svarthetta ligger ikke som den skal -. Minilla kommer til syne og